

CARTILE SATEANULUI ROMANU.

SCRIERE LUNARIA

pentru

TREBUINTIELE POPORULUI ROMANU.

Va esî in fiesce-care luna cate un'a carte.

Pretiuu pe unu anu e 1 fl. 50 cr. v. a.

Cursulu II.

1877

Cartea X.

Scrisorile si banii de prenume-
ratione se se tramita:

La Redactiune in Gherl'a (Sz.
Ujvár).

Proprietariu, Editoru si Redactoriu respundietoriu:
Niculae F. Negrutiu in Gherl'a.

Unele si Altele.

Batali'a. Cea mai mare parte a poteriloru armate se afla intr'-
uite la *Plevn'a*, unde ciocnirile se repetiescu pre fie-care dî. — Turcii
se lupta cu inversiunare sciendu ca acést'a lupta este hotaritore pentru
vieti'a ori mórtea loru; — déca voru invinge ei voru avé si mai departe
stapênirea de póna acum'a, — ér' déca voru fi batuti ei voru avé de a
parasi acést'a parte a lumei (*Europ'a*) si retrage in *Asi'a* — leaganulu
si cuibulu stravechiu alu loru. Inversiunarei Turciloru inse i-i se im-
potrivesce curajulu neinvinsu alu Romaniloru si bravur'a neinfruntata a
Rusiloru, cari, *cu ajutoriulu crucei*, speréza a invinge pre pagânulu frate
alu Ungurulu. — Ostirea romana-rusa, sub comand'a Domnului Roma-
niloru Carolu I., au cuprinsu celea mai puternice intariri din giurulu
Plevnei si unu atacu curajos si riguros pote se le deschidia portile
cetatiei, care sta facia impuscaturiloru acum de trei luni. — *Romanii* au
luatu dela Turci 2 stéguri, 3 tunuri, 82 carà cu provisuni, 50 carà cu
orzu, 32 carà cu malaiu, 1000 vite si 80 cai. — **Muntenegriinii** au oc-
cupatu preste diumetatea partea a *Erzegovinei* si inaintéza neincetatu
batêndu si alungându pre Turci. — **In Asi'a** inca suntu cu norocu ar-
mele muscalesci, — asié in dilele trecute (27. sept.) inca au batutu si
fugaritu ostirea turcésca comandata de *Ismail pasia*. — **In Constanti-
nopolu** e mare neliniscea si nemultiamirea cu portarea comandantiloru
din fruntea ostirei turcesci, — asié mai de curundu au luatu comand'a
mai inalta a ostirei din man'a lui *Mehemet Ali* (care urmase dupa
Abdul-Kerim) si o-au incredintiat'o lui *Soleiman pasia*. — **Ce se
intempla in Ungari'a?** Precandu Turci se framênta pre campulu
de bataia, luptandu-se cu desperare, — cá omulu care se vede aproape
de a fi inghititu de undele apei, — pre atunci Unguriloru le vene,
nu sciu de unde, nu sciu dela cene si nu sciu cui indreptata, una
scire nu sciu cum scornita ca: ostirile turcesci au invinsu si inghititu

pre Rusi si pre Romani si ei (Ungurii), ne mai acceptandu se védia si se audia ca óre nu-i dóre la fóle pre Turci de acestu mare ospetiu, sau apucatu indata si au luminatu tote orasiile si au amblatu pre ulitie si prin cárcime mancându si bëndu, ceterându-se si petrecându-se de bucuria ca acum'a nu mai sunt Rusi neci Romani; — cu atát'a nu s'au indestulitu, ci in marea lor bucuria sau sufulcatu se arete lunei catu sunt ei de curagiosi si au si aretatu ca au spartu ferestrele tuturoru Romaniloru de prin orasie, socotindu dóra ca acestea ferestri sunt cutari ziduri si intariri ale cetatiloru din Rusi'a ori din Romani'a. — Si de ce nu au pédepsitu politi'a pre acesti nebuni? — Pentru ca au fostu cuprinsa cu luminaarea s'a si a caseloru publice. — — Ei bene, dupa acestea la doue dile gazetele unguresci recunoscú ca: *prea curundu au facutu illuminati'a, pentruca Turcii totu slabu stau!* — **Draculu carui'a i-i dieu Legionu.** Inse draculu nu dórme si, pre candu Romanii si Rusii se socotescu mai assecurati din partea de catra Ungari'a, pre atunci intra cu intreaga ceat'a s'a in cativa desínchiati si i-i indémna se se scóle in potriv'a celoru ce se lupta pentru crucea lui Christosu. Svatulu e primitu si sute de mii de caciule turcesci, arme de totu soiulu, umplaturi pentru puscii si tunuri si alte lucruri de lipsa la o bataia suntú pornite spre Secuime, cu scopulu de a rescula poporul secúiescu si inarmându-lu a trece cu elu preste granitia si a navalí asupr'a Romaniéi, séu mai bene a atacá dela spate ostirile romanesci si rusesci. — Dumnedieu inse nu a lasatu a se indepleni acestu planu diavolescu, ci a voítu cà elu se se descopere inainte de a se sevêrsi, — si precandu scriemu acestea multúmea de siapce turcesci, puscii si celé alalte unelte de bataia, pornite spre secuime, suntú cuprínse la statiunile drumului de feru si in parte si asiediate in Brasiovu, ér' planuitorii acestei rescóle suntú prinsii si trasi la respondere pentru planulu lor diavolescu. — Vomú vedé ca pedepsise-voru dupa vrednicia acesti acitiatori ai naibei séu se voru face scapati? — Noi cá buni patrioti amú propune: *se se spendiure!* si toti acei'a cari scú pretiui pacea si liniscea tieréi ne voru sprigioní acésta propunere, cu tote acestea ea nu va fi implenita pentruca iscoditorii rescólei suntú patrioti cu drepturi deschilinite. (Unguri). — **Dracu-i dice porumbea Si-i mai negru decatu ea!** In alu cincilea processu de pressa redicatu asupr'a nóstra numai in dilele acestea, totu din ocasiunea ace'a din care sau redicatu si alu treilea si alu patrulea processu (adeca din ocasiunea, ca in Cartea a 6-a ne-amú híraitu pucinu cu *Catiielele unguresci*) ni se imputa ca *amú acitiatu pre Romani incontra ocarnuirei si natiúnei magiare.* — Noi suntemú preteni tuturoru preteniloru si benevoitoriloru natiúnei romane si din contra dusímáni neimpacati tuturoru dusímániloru si reu-voitoriloru ei. Si déca, cá atari, ne-amú luatú, ne luamú si ne vomú luá si de aici inainte indrasné'la de a ne lupta contr'a dusímániloru *romanismului* cu acele'asi arme, cu cari ei se lupta in contr'a nóstra — nu ni se póte face imputare, decatu de omeni cu deseversíre orbiti de patime. . . . . De candu amú luatú a-mâna pên'a nu amú atacatu pre nemenea, — din candu in candu inse amú datú indereptu imprumutulu, dara neci odata in asié mare mesura, in care se cuvenia neobrasniciloru atacatori ai romanitatiei, — si chiar' celea dise despre *Catiielele unguresci* nu sunt decatu unu simplu si prea blandu respunsu la nerusínatele batjocuri si bârfele (clevete) publicate contr'a Romaniloru de catra unele gazete unguresci; — cu tote acestea sa aflatu unu omú (Br. B. din D.) care orbitu de patima a aflatu

CARTÎLE SATEANULUI ROMANU.

SCRIERE PERIODICA

pentru trebuintiele poporului romanu.

Descépta-te Romane!

Proprietariu, Editoru si Redactoriu respundietoriu:
Niculae F. Negrutiu in Gherla.

Ostasiulu din Romani'a.

Colo josu in poenitia
Este-o dalba casulitia,
Si in juru de cas'a dalba
Se estinde cá o salba
O gradina de flori plina;
Ér in mijlocu de gradina
Se inaltia catra nori
Arbori verdi incantatori;
Dar sub arbori ce se vede?
Unu frundiariu umbrosu si verde,
Unu locu dulce de recóre
Unu locasiu de dînisióre!...

* * *

Intr'o dalba deminétia
Colo 'n gradin'a marétia
In frundiariulu de recóre
Intre flori mirositorie
Stá cu anim'a 'n tristétia
Unu voinicu frumosu la facia
Si-o copila 'ncantatória
Juna, dalba ca o flóre.

„Ah! tu mergi, me lasi, baditia?
(Dice mandr'a copilítia).

Ce frumoése-su tôte! . .
Chiar acum'a si-scóte
Auriulu sóre
Faci'a lucitoria
Dintre munti cu flori
Verdi, incantatori.
Ici prin gradinióra
Mii de fluturi sbóra,
Mii paseri s'avénta
Si prin arbori canta.
Vesel'a gradina
Si poén'a lina
Pare-ti cà-i unu plainu
Din ceresculu raiu,
Mandrii fluturei
Par' cà-su angerei,
Paserile — usióre
Par' cà-su dînisióre,
Si canteculu loru
Par' cà-i versu de doru,
Séu unu dulce graiu
Din frumosulu raiu! . . .
Tóte-su mandre pe sub sóre,
Tóte-su dulci si rapitórie!

Ah! si totusi cum se póte,
Ca se lasi aceste tóte?
O! baditia, angeru dulce,
Stài, te rogu, si nu te duce!..“

— „Angeru mandru de dulcétia!
(Dice dinsulu cu tristétia
Sarutandu-o linu in facia).
Tóte-su mandre pe sub sóre,
Tóte-su dulci si rapitórie!

Vesel'a gradina
Si poén'a lina
Pare-mi cà-i unu plaiu
Din ceresculu raiu;
Èr tu copilióra
Esti o dñisióra:
Fati'a-ti iubitória,
Pare-mi cà-i unu sóre,

Si cu tine alu meu traiu
E mai dulce, ca si 'n raiu!
Ah!.. dar ce-mi ajunge mie
Acestu raiu de veselia?
Ce-mi ajungu aceste lunci,
Acestu traiu cu dile dulci?...
Tóte-aceste-mi-suntu amara
Candu eu vedu ca a-mea tiéra
N'are dî de veselia
Ci totu plange in robia!
Tóte-aceste-mi suntu urite
Candu eu vedu cà a mea ginte
N'are dile de placere
Ci suspina in durere!...
Nu plange dar, angeru dulce,
Eu in lupta me voi duce...
Audi bucinulu cumu suna?...
Vedi voinicii cum s'aduna?...
Eu me ducu in batalia
Se me luptu cu vitejia
Pentru scump'a Romania

Dar acusi unu angeru dulce
Din batai me va aduce
Si-apoi cine va fi óre
Mai ferice pe sub sóre
Ca si noi, o! scumpa flóre?“ —

Astfelu dice elu cu dulce
Si voesce a se duce;
Dar copil'a jalnicu plange
Si cu focu in bratie lu-stringe.

„O! tu angeru scumpu alu meu!
Ce se facu acum'a eu?
Ce-mi ajunge acum mie
Acestu plaiu de veselia?
Ce folosu de floricele,
De pomuti si paserele?...
Fluturasii sburatori
Voru fugi de-a mele flori,
Florile-mi se voru uscá
Déca tu me vei lasá;
Paserile doine dulci
Nu-mi voru mai cantá prin lunci
De voru sci cà tu te duci.
Pentru mine acestu plaiu
Nu va fi mai multu unu raiu
Ci unu iadu cumplitu de gele..
De doreri si plansuri grele!..
O! baditia, angeru dulce!
Stai, te rogu, si nu te duce!“

— „Scump'a mea, tu angeru blandu!
(Dice elu de nou, oftandu).
Dulce-i versulu linu de doru,
Dulce-i glasulu de amoru!
Dar candu gintea-mi e 'n robia
Multu mai dulce mi-pare mie
Glasulu tristu de batalia!..
Audi bucinulu cum suna?
Vedi voinicii cum s'aduna?..

Nu plange dar, angeru dulce,
Eu in lupta me voiú duce
Voiú luptá cu barbatia
Pentru ginte si mosia,
Dar acusi o óra dulce
Din batai me va aduce
Si-apoi cine va fi óre
Mai ferice pe sub sóre
Ca si noi, o! scumpa flóre?“ —

Astfelu díce cu 'nfocare,
Si ca ventulu iute sare
P'unu calu ageru fora splina
Si lasandu casuti'a lina
Se departa si se perde
Peste campu in codrulu verde.
Er frumós'a copilióra
Plange-amaru de stá se móra.

* *

Unde-i dómne, unde-i óre
Cu-alui facia 'ncantatoria,
Unde-i mandrulu voinicelu,
Dragulu fetei tinerelu?..
Colo susu prin codrii verdi
P'ntre munti si prin livedi
Trece dinsulu totu sborandu
Cá unu vulturu, cá unu ventu.
Si cum merge, 'n a sa cale
Lunci si codri, munti si vale
Tóte, tóte plangu cu jale!

„Stái voinice, nu te duce!
(I graesce lunc'a dulce).
Caci pe candu tu dela tiéra
Vei veni p'aice éra
Mandr'a ta cu veselu graiu
Va fi dusa colo 'n raiú!..“

„Stái voinice (codru-i díce).
Nu lasá unu traiu ferice!
Caci pecandu tu dela lupta
Vei veni cu spad'a rupta
Mandruliti'a-ti iubitória
Va fi dusa colo 'n sóre!..“

„Stái baditia, nu te duce
(Par' cà-i striga mandr'a dulce)
O! tu angeru scumpu alu meu,
Stái caci moru de dorulu teu!..“

— — — — —
Dar elu merge mai nainte...
Caci elu sci cà pentru ginte
Pentru tiéra si mosia
Avenu santa datoria
Sè jertfimu intr'unu momentu
Totu ce noi avemu mai santu
Si mai dulce pre pamentu:
Bani, poteri, amoru, avere,
Si viéti'a, candu se cere!...

— — — — —
Sinu-i tristu cu doru se bate
Dar elu merge mai departe,
Pintre munti verdi totu pasiesce
Si 'ntru sine-asia graesce:

„Dulce-i versulu linu de doru,
Dulce-i glasulu de amoru!
Dar candu gintea-mi e 'n robia
Multu mai dulce-mi pare mie
Glasulu tristu de batalia!
Vécuri multe-amu suferitu,
Dar adi tempulu a sositu:
Liberi, veseli se traimu,
Séu in lupta se morimu!..“

Petru Dulfu.

Inceputulu si istori'a Romaniloru.

— *Tractatu pentru poporulu romanu, in forma de dialogu.* —

SÉR'A XXI.

Ioanu. In sér'a trecuta ne-ai povestitu, Domnule parinte, despre ace'a, ca imperatulu Aurelianu si-a trecut legiunile din Dacia, si ca cu densele au trecut si o parte mai mica din locuitorii acestoru tieri; prin urmare cei remasi aici au fostu lasati in man'a sortei. Ai bunatate, Domnule, a ne povestí ce s'a intemplat cu Romanii remasi aici fora aoperatori.

Preotulu. Asia este, Iubitiloru, Aurelianu si-a trecut ostea peste Dunare, si loculu in care o a asediatu, l'a numitu „*Dacia Aureliana*“ dupa numele seu. Acést'a o a facutu pentru ace'a cá se nu se uite numele de Dacia. Romanii cari au ramasu aici, nu s'au confundatu nemica, ci s'au adunatu la unu locu — la Iasi — aici si-au alesu totu feluulu de conducatori, au impartitu tier'a in trei parti si fia-care parte in multe parti desemnandu pentru fie-care subimpartire derogatoriu.*)

Asia, Iubitiloru, Romanii si-au alesu conducatori si au fostu sub acei'a, ne avendu nece o legatura cu Rom'a, cetatea cea betrana. Eli si-au avutu ducii loru mai alesu din famili'a Negriloru Basarabi. Si loru le mergea bene, cà-ci cu poporele barbare o duceau bene, nu se certáu cu ele, ci dupa cum dice cronicariulu, le dedéu „*pane si sare*“, cà-ci ei bene sciau proverbiulu romanu: „*ap'a trece, pietrile remanu*“.

Victoru. Romanii dara au ruptu cu fratii loru cei dela Rom'a, au ramasu singuri, se cârmuiau ei pre ei; dara cei dusi de aici si fratii loru de dincolo de Dunare cum o duceau!

Preotulu. Grea intrebare, fiule! dara si la acést'a voi respunde.

Dupa ce a muritu Aurelianu la anulu 275, au urmatu mai multi imperati unulu dupa altulu, care de care mai amaritu si mai ticalosu, le trecé tempulu in petreceri si alte

---

*) Vedi Cronic'a lui Hurulu la A. Pumnulu, unde se vorbesce spre largu despre acestu obiectu, ma si imbracaméntea se descrie.

lucruri netrebnice. Unulu dintre ei cá se-si pota mai bene si mai fora grigia petrece si-au luatu si ajutori, cari apoi se certáu si se bateau intre sine pentru domnia.*)

Pre la anulu 324 d. Chr. i-i sucese lui *Constantinu celu mare* a invinge pre toti, — se facù domnu singuru. In vieti'a acestui mare imperatu este de insemnatu, ca elu a avutu o lupta cu Maxentiu, unu domnitoriu, care inca voiá se fia singuru. Constantinu erá paganu. Candu erá elu afora cu oatea in campu inainte de batalia, i-sá aretatu diu'a pre la amédiadî semnulu santei cruci pre ceriu cu scrisórea: „*in acestu semnu vei invinge!*“ Acést'a vediendu-o elu, a lapedatu tote celea paganesce din tabera si a lasatu se se faca mai multe cruci si cu aceste in frunte, a batutu de a stinsu pre inimici si asia a remasu domnu singuru. Elu dupa ace'a s'a facutu crestinu, a redicatu relegiunea crestina la relegiune de statu (adeca: domnitoria), a facutu mai multe basereci, a fostu omu cu fric'a lui Ddieu.

Romanii din Dacia Traiana, intielegându despre bunavointi'a lui Constantinu catra crestini, cá unii cari si ei eráu crestini, incepura a aretá aplecare de a fi in unire cu imperati'a lui Constantinu. Dara acést'a nu multu a tienutu cà-ci dupa moartea lui Constantinu au urmatu imperati rei, imperati cari au persecutatu pre crestini, si asia Romanii éra au remasu singuri sub conducatorii loru.

Éra imperati'a cea mare a Romei s'a desfacutu in doue parti in imperatia apuséna si resariténa.

Vasilii. De aci incolo credu ca nu i-a mersu asia bene nece imperatiei romane, cà-ci unde se desfacu poterile, acolo nu pote merge tréb'a bene.

Preotulu. Dreptu ai graitu fiule! Cà-ci atat'a s'au certatu intre sene imperatii, parte intre sene parte cu streinii catu in urma a trebuitu se cadia o imperatia si asia la 476 imperatia Romei cea dela apusu a incetatu cu totulu.

Éca, Iubitiloru, unde pote duce pre o natiune desbinarea si neintielegerea; éca ce urmari triste are ace'a, candu in o

---

*) Claudiu Tacitu, Cl. Florianu, Aureliu Probu, Caru - Carinu - Numerianu, Diocletianu - Masimianu, Galeriu - Constantin Cloru.

tiera fia-care vrea se fia mai mare, si nu cauta si la benele altor'a ci numai la alu seu. Éca imperati'a Romei, a Romei cele vestite, a Romei acelei'a, acarei'a cuventu si porunca se implenia dela resaritu pana la apusu, dela amédiadi pana la amédianopte, — imperatia Romei care au fostu domn'a lumii: desbinându-se a trebuitu se cadia, pentruca poporele vecine vediendu cá ei se cërta, s'au sculatu cu arme incontr'a loru si apoi i-au si invinsu si dupa cum ve spusei la 476 d. Chr. imperati'a Romei dela apusu a cadiatu.

Ce'a ce face neintielegerea cu imperati'a Romei, togma ace'a face ea si cu unu poporu mai micu. Déca barbatii, fii unei natiuni nu-su un'a, nu tienu la olalta, déca se cërta intre sine, déca fia-care cauta numai la marirea s'a, déca este condusu de pasiuni (patimi) rele, — acelei'a natiune nu pote se-i mérga bene, nu, pentru ca numai buna-intielegerea pote face lucruri mari. De ace'a fia o natiune ori si catu de mica, déca toti membrii ei semtiescu un'a, déca toti lucra pentru unulu si unulu pentru toti, ace'a natiune trebuie se fia vediuta, trebuie se-i mérga bene.

Dara neintielegerea si cërta' a chiar asia de periculosa si in o comuna si in o familia chiar'. Vai si amaru de ace'a familia in carea domnesce ura, cërta, neintielegere, — dela ace'a casa fuge somnulu, fuge odin'a, fuge indestularea si o incungiura tota lumea. Famili'a, in carea domnesce neintielegerea nu pote se faca nece unu pasiu catra bene si fericire.

De ace'a, Iubitiloru, nu am cuvente de ajunsu se ve recomendu bun'a-intielegere si ascultare unii de altii, atatu in familia catu si in comuna si afora in lucrurile natiunei si a patriei.

Cautati, Iubitiloru, in giurulu vostru si vedeti cum sute si mii de omeni rei stau se ne faca reu si se ne inghitiésca. Uitati-ve si vedeti cum seracimu din di in di si acést'a totu omenii aceia ni-o facu, caror'a nu le potemu dice alt'a, decatu: se ve platésca Ddieu, care in incarea si descarea, sue si cobora! Vediendu-le aceste, fiti cu minte: puneti umeru la umeru, si nu ve certati, — nu ve certati, ca cërta' a si neintielegerea este mam'a si fontan'a tuturoru releloru si necasuriloru din lume. Toti sunteti Romani, toti ve trageti

dela o vitia stralucita, dela vechii Romani, cari pâna au traitu in buna-intielegere, au domnitu preste lume si tote poporele i-i eráu supuse. Toti aveti unu sange, toti unu nume, toti o sorte in lume; toti in acêsta patria atatu de frumosa, cauta se traimu, cauta se murimu. Acest'a e pamentulu 'n care se odihnescu osamentele stramosiloru, in acest'a trebue se ne plecamu si noi capulu spre veciniculu repausu. Fiti dara, oh! fiti filoru cu mente si ve intielegeti si un'a se cugetati. — Cugetati un'a si un'a si faceti cã-ci sunteti incungiurati din tote partile cu reu-voitori, cari dēca aru poté si aerulu, datu de Ddiu, inca l'aru trage dela voi.

Dara se ne intorcemu érași la firulu istoriei, unde am lasatu. Ve-am spusu cã pre la 274 d. Chr. au nevalitu peste Daci'a lui Traianu unu poporu selbaticu, *Gotii*, acesti'a au intemeiatu o imperatia puternica, sub domnirea loru au ajunsu si Daci'a lui Traianu impreuna cu Romanii din ea. Gotii au petrecutu pre aici aproape 100 de ani, — cu Romanii o duceau bene, pentru-ca pre candu au venitu ei aicea, Rómánii eráu organisati, aveau orasie frumose, lucráu baile si pamentulu, aveau unu gradu ore care de cultura sociale, cari tote au avutu impresiune asupr'a Gotiloru, care erá unu poporu selbaticu si barbaru. Gotii au invetiati multu dela Romani, si de ace'a nece nui-i tractá reu.

Cumca Gotii o duceau bene cu Romanii si ca au invetiati multe dela Romani, o scimu si de acolo, ca precandu au venitu Gotii in Daci'a, Romanii eráu crestini, cunosceau si urmáu religiunea lui Christosu.*) Acum in anulu 325 la celu de antaniu conciliu ecumenicu (sãboru mare) dela Nice'a a fostu de facia si Metropolitulu Romaniloru din Daci'a, care 'si avea locuinti'a in Belgradu seau Alb'a-Iulia, totu la acelu conciliu a fostu cu Metropolitulu *Teofihu* si unu preotu cu numele *Ulfila*,**) acestu preotu intorcându-se dela Nice'a s'a facutu Episcopulu Gotiloru, — asia dara Gotii au fostu pagani, dara venindu in atingere cu Romanii din Daci'a, au primitu dela ei religiunea lui Christosu si dupa 325 atati'a Goti se facuserã crestini incatu aveau trebuintia de Episcopu

*) Vedi Cronic'a Romaniloru de G. Sincai la anulu 319 pag. 41.

**) Vedi Cronic'a Romaniloru de G. Sincai la anulu 325 pag. 43.

si asia au capetatu pre Romanulu Ulfila. Acestu Ulfil'a a facutu multu bene pentru Goti, că-ci elu s'a nisuitu din tote poterile a-i aduce pre toti la cunoscenti'a religiunei celei a-deverate, pentru care scopu a tradusu sant'a scriptura pre limb'a loru, mai departe i-a invetiatu a ceti si a serie si le-a facutu anca si alte multe bunatati, de acea Gotii o duceau forte bene cu Romanii. Domnia Gotiloru in Dacia a tienutu pana pre la anulu 374.

In tempulu acest'a de 100 ani Gotii s'au preamblatu dela riulu Donū, din Rusi'a de adi, pana la marea baltica si era pana la marea négra, deci multe popóre erau sub puterea loru si dintre tóte poporele pre Romani i-i omeniau mai multu. Imperati'a Gotiloru pre la 374 erá impartita in doue parti si de aici si ei se numiau *Vestū-Goti* si *Ostū-Goti*. Imperati'a Vestū-Gotiloru se intindea dela Tis'a pre marea négra si pana la riulu Dnieper, era de aci spre resaritu pana la riulu Donū erá imperati'a Ostū-Gotiloru.

Ast'a erá, pre la anulu 374, faci'a Europei dela Dunare spre medianopte.

Acést'a vi-o-am spusu cá se sciti ce'a ce s'a intemplatu cu tierile acestea in cari locuimu noi Romanii.

Precandu se dedase Gotii cu datinele locuitoriloru din tierile díse, si si acesti'a cu ale Gotiloru; de colo de parte de parte de pre pustietatíle Asiei se scolá unu poporu selbaticu, unu poporu barbaru, unu poporu ingrozitoriu; acestu poporu au fostu *Hunii*.

Acesti'a trecându preste muntele *Uralū* si fluviulu *Volga*, si-au indreptatu calea catra apusu, — pare — ca scieau ca cu catu voru veni mai spre apusu, cu atat'a voru aflá locuri totu mai frumose si mai bene-cultivate. Ajungându si trecându riulu Donū*) au datu preste Ostū-Goti. Acesti'a au remasu invinsi de Huni, pentruca ei atat'a eráu de inspaimântatori si de infricosiati, catu candu i-i vedeau ostasii altoru popora intru atat'a se spariau de ei, catu numai la vederea loru,

*) Benevoitorii cetitori, cu de osebire invetiatorii cetindu aceste rendurele, voru face fórte bene deca voru luá inainte map'a Europei si cetindu voru urmaí toti pasii dupa mapa, că-ci facíndu asia voru avé unu folosu dúplu: unulu ca voru scí cursulu istoricu; altulu, ca li se voru intiparí in memoria, locurile geografice. Apoi si altúcum istori'a trebuie se mérga mana in mana cu geografí'a.

fora a dá pieptu cu ei, fugiau mancându pamentulu. Hunii au trecutú prin imperati'a Ostű-Gotiloru pona ce au ajunsu la riulu Dnieperű, aici au datu preste Vestű-Goti. Acesti'a sciendu ce omeni uritiosi si ingrozitori suntu Hunii, au transmisu pre Episcopulu loru Ulfil'a la imperatulu bizantinú, Valente, cá se-lu roge se le dè locu in Traci'a, promitiendu-i ca dèca i-i va primí, ei se voru luptá impreuna cu soldatii lui Valente in contra dusimaniloru, cari 'lu voru atacá. Valente le-a si datu locu in imperati'a s'a sub conditiune, cá pre longa cele dise si promise eli se tréca la coldenti'a ariana. Vestű-Gotii dara sub conducerea lui Fridigeru au trecutú preste Dunare in Traci'a. Éra Hunii au ocupatu imperati'a lorú si asia si Romanii din Daci'a Traiana au venitu sub poterea Huniloru, — ce voru fi suferitu ei dela Hunii selbateci si barbari, ace'a numai bunulu Ddiu o scíe. Hunii sub conducerea lui Atil'a au intemeliatu o imperatia mare. Hunii nu sciáu de ce e bunu aratulu si semenatulu, ei ambláu cu sietrele dela unu locu la altulu cá si corturarii. Pururea eráu in spatele cailoru, acolo mancau, acolo dormiau. Ei mai multu semanáu cu animale (fiere) selbatice de catu cu omeni. — Pre *Atil'a*, care dicea despre sene, ca este *sbiciulu lui Ddiu*, l'a inblanditu incatúva ducele romanu *Aetiu*, in Gali'a pre campurile catalaonice, si asia cárn rusinatu s'a intorsu acasa. Aici la anulu 453 voiendu a-si inmultí numerulu femeieloru sale cu o feta germana (de neamtú) numita Ildica, fiendű-ca diu'a s'a ospetatu prea bene, noptea la pornitu sangele pre gura si pre nasu si la innadusítu. Si asia lumea a scapatu de acestu omu cumplitu, apingându lu man'a resbunatorei a sortiei, chiar' candu cugetá ca i-e mai béne in lume.

Hunii dupa mortea lui Atil'a s'au imprasciatu cá farin'a orbului, cà-ci fetiorii lui Elák, Irnák si Dengezics s'au certatu pentru domnia, ce'a ce vediendu poporele apesate s'au sculatu cu arm'a in contra si i-au pefugatu de pre aici in pustiurile Asiei, de unde veniserà pre acestea locuri.

Dicu unii istorici unguresci ca o parte mica din ei ascundienduse in muntii resariteni ai Ardealului, au remasu acolo, si ca dela acei'a se tragu Secuii de adi. Dara despre originea Secuiloru ve voiú povestí de alta data, candu ve voiú vorbi

si despre poporele barbare, cari au mai nevalitu in Daci'a
dupa alungerea Hunilor; ér' acuma ve lasu se ve duceti in
numele lui Dumnedieu.

Teodoru Petrisioru,
profesoriu.

Batali'a dela Custozz'a.

(1866).

(Doina poporala din Ardélu).

Fruudi'a verde, reu s'aude,
Unde-au fost tabere multe,
Aprópe de Custozz'a
Unde-a fost batali'a.
De la Custozza din susu
Mare corturi ca ni-amũ pusu
Susu in dung'a délului,
In prism'a delutiului
Cu puscile 'n piramida
Era 'n traisti putina pita.
Nice apa n'am avutu
O lingura de beutu.
Stámu in glide¹⁾ fara frica
Si mai nu gandiámu nemica.
In glide cá nisce bradi
Cu curelele 'mbumbati.
Candũ diu'a se luminá
Fergatoriulu²⁾ ni-lu batea,
Noi puscile le luámu
Sĩ pe déluri ne 'nsirámu.
Cândũ sórele resaria
Piemontulu tare venia,
Venia tare catra noi
Sè ne-apucamu de resboiu.
Si noi inca — 'lu acceptámu,
De bataea ne gatámu
Mai dintéiu cu puscile
De-'mbláu glontii ca muscile,
Mai tardiu cu tunurile
De tremuráu délurile,

Pamentulu se surupá
Din pismasi tare picá.
Si noi norocu amũ avutu,
C'ajutoriu ne-a mai sositu
Feciori multi si odihniti
Cu tunuri si cu suliti;
Catu puteai vedé cu ochii
Siedé feciorii cá snopii.
Da 'naltiatulu Imperatu
Catra feciori a strigatu:
„Dati feciori cu voe buna,
„Ca adi, mani luamu cununa!“
Da cand vorb'a si-a sfirsitu
Piemontulu s'a intaritu,
C'ajutoriu i-a mai sositu
Si pe noi ca ne-a batutu
Si noi amũ retaluitu.³⁾
Elu dupa noi a venit, u,
Da noi cum ne-am odihnit
Dupa elu ér' amũ pornitu
Fórte reu ca l'amũ batutu.
Elu multa a retaluitu,
De nici nu l'amũ mai gasitu,
Si noi totu l'amũ acceptatu,
Da elu n'a mai inturnatu.
Noi dupa elu ca ne-am dusu
Dara nu l'amũ mai ajunsu,
Si graniti'a o-amũ trecut
Si totu nu l'amũ mai vediutu
Si forposturi⁴⁾ ca ne-am pusu

¹⁾ Dela germ. „Glied“ = síru.

²⁾ Dela germ. „Vergatterung“ = baté tob'a cá se ne adunamu la olalta.

³⁾ Ni-amu trasu indereptu.

⁴⁾ Dela germ. „Vorposten“ insémna atat'a catu „avant-posturi“, adeca ostasi asie-
diati inainte mai aprópe de inamicu (dusmanu).

De Lombardi'a din susu
Si acolo trei dile-amă statu.
Dar' Dumnedieu sfântu-a datu,
Ca porunca ni-a picatu
De la 'naltulu Imperatu.
Elu prin carte s'a rugatu:
„Ardeleni! veteziloru,
„Dragii mei Româniloru!
„Bucusiulu¹⁾ mi s'a sculatu
„Si in tîera mi-a intratu;
„Bucusiulu acum me bate,
„Face multa reutate.
„Haideti dar' voi mi li-ti bate,
„Ca de li-ti retelui
„Mare cinste voi cinsti,
„Ca de li-ti bate 'ndareptu
„Ve punu medalii pe peptu!“
Noi cu totii ne-amă sculatu
Si la drumu ca amă plecatu,
Fôrte tare ca ne-amu dusu
Pâna de la Beciu²⁾ din susu

Si-acolo 'n cortu ca ne-am pusu.
Bucusiulu dac'-auditu,
Ca noi acolo-amă sositu
Singuru a retaluitu,
Ca de noi reu s'a temutu,
Sciindu ca suntemu veteji
Si la minte fôrte treji,
Stamu in glide fara frica
De nici nu gandim nemica.
Trei dile l'amă acceptatu,
De bataia ne-amă gatatu
Da Bucusiulu s'a-nturnatu
Si la 'naltulu Imperatu
Elu o carte c'a trimisu
Si in carte-asia a scrisu:
„Inaltiate Imperate!
„Eu nu voiin a me mai bate,
„M'oiu lasa in josu de-o parte.“
Si-a datu Dumnedio celu sfântu,
Ca batai'a s'a sfârșitu.

S. Fl. Martian.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Romanii din Turci'a.

I.

Noi Romanii de dincoce de Dunare, din Daci'a lui Traianu, am datu uitarei de multe sute de ani pre fratii nostri de din colo de Dunare séu Daci'a lui Aurelianu, cari sunt respanditi pana astăzi in numeru de trei milioane prin provinciele *Drobrogea* si *Bulgari'a*, prin *Serbi'a* si in midiloculu *Turciei* europene, in provinciele *Macedoni'a*, *Tesali'a*, *Epiru*, *Traci'a* si *Albani'a*, nu mai pucinu pe cei din *Grecia libera si insulele egee*, asemenea pe cei din *Russia* (in *Basarabia*, gubern. *Herson* si *Horcov*, numai in *Odesa* sunt peste 5000.)

Astăzi noi, abia unii, dar nu toti, si aceia nu destulu de bine, cunoscemu istori'a acestei Romanii mari, (*Magna Blachia*) care sub imperatii romani, *Asanii* si *Ioanii* in aliantia cu bulgarii nu odata umiliră pe trufasii greci bizantini, cari usurpau imperiulu romanu alu resaritului. Celebrulu nostru istoricu *George Sincai* fu celu d'antaiu, carele deschise istori'a acestoru romani uitati de multu, probandu cu convictiune si cu tari'a credintiei romane, că Constantinopolulu e alu Romaniloru, ér nu alu Greciloru.

Mai anii trecuti, sub domni'a marelui si infocatului barbatu

¹⁾ „Bucusiulu“ in limb'a poporului românulu din ardélu însemna atâta câtu „Prusu“, *Preusse*.

²⁾ „Beciu“ in limbagiulu pop. in locu de „Vien'a“.

romanu *Ioanu Cuza*, érași ne aduseramu aminte de frații nostri de peste Dunare, candu pentru densii, se formase și unu institutu *macedo-romanu* in Bucuresci, ce funcțiunà câțiva ani, in urma adusu la ruina sub ministeriulu Dlui Tellu. Acestu institutu fu o faptă foarte mare, singur'a necesaria *scola nationala*, pentru a ajutà pe unu poporu de a se vedé din ruin'a sa mortala la viétia, la nemurire; dicu că scol'a pentru Romanii de din colo de Dunare, erà singurulul midilocu de a-i salvá de perire, scol'a aceea erà buna, dar nu erà bine aplicata, nu erà in locu bunu pusa: locul acestei scóle nu erà in Bucuresci, unde aducéndu-se 20—30 de baeti de acolo, si intretienendu-i aici cu mari cheltuéli, si invetiendu-i carte buna câțiva ani, cu scopu ca dupa ce vorú terminá cursulu invetiaturiloru se se duca in patri'a lorú, facéndu-se invetiatori prin comunele de acolo, care cereau si ceru pana astadi dascalu pentru scolele din trensele, pentru copii lorú. Acesti scolari macedoneni, din nenorocire, dupa ce si-au facutu cursulu, n'au vrutu se se mai întórca la locul lorú, ci deprindiendu-se aici cu datinile din „Romani'a libera“ remasera la noi ocupandu diverse funcțiuni, altele nu pentru cari erau destinati.

Nu, nu in Bucuresci erà bine se se asiedie acea scola, ci in *Bitolia* (Monastir) in capital'a Macedoniei, unde sunt aprópe 2500 familie curatu romane, negutiatori, capitalisti insemnati, si bietii nu au de locu scola romana, si acolo daca se facea acelu institutu, in-trensulu nu intrau 20, 30 de copii, cá in celu din Bucuresci, ci 700, 800 si peste 1000 de copii romani din capital'a Bitolia, si din comunele cele mari si frumóse de prin pregiurulu Bitoliei, care fiacare numera 800, 1000 si pana la 1500 familii curatu romane, si din acesti 1000 de scolari romani din scol'a centrala romana, esiau pe totu anulu câteva sute, cu carte buna in limb'a romana, carii imprasciindu-se la diverse ocupatiuni, ei româneau (facéu romane) tote populatiunile; si din toti acestia mi-remaneau si mie 50, 60 pana la 100 tineri buni, destinati numai pentru a deveni buni dascalu prin respectivele sate si orasie, cari tóte reclama invetiatori, si nimenea n'are de unde se le dea pretinsii dascalu. Unde apoi, daca se facea asemenea scóla de fete, totu ca si cea de baeti, romana, de care adi nici una nu este romanéscea, nici de baeti nici de fete, ci numai grecesci, de acestea sunt mai multe, pe candu in tóta Bitolia nu sunt 10 familii grece; — aceste scole de baeti si de fete faceau minuni, in cursu de 12—14 ani; si cu cheltuél'a ce s'a datu pentru *insitutulu macedoneanu* in Bucuresci, 20000—25,000 franci pe anu, s'ar fi potutu tienea acolo in Bitolia si scol'a de baeti si cea de fete fiacare cu câte 3—4 institutori, căci acolo, la asia suma mare de scolari, nu e trebuintia de a fi interni. Scóle cum dicu sunt grecesci si de baeti si de fete, dar' romanesci nu e nici una. Éca cum pieru bietii frații nostri romani din Turcia, fiindcă frații lorú din Romani'a libera nu se intereséza de locu de densii, i-i vedu cu ochii murindu de fóme, si din prisosulu lorú, din marele lorú prisosu nu vor nici o particica mica se le dea, se-ii scape de peire. *Dómne omu nu amu*, dice Evangeli'a.

II.

Romanii peste totu.

Tóta poporatiunea romana se urca la cifr'a aprosimativa de 15.000,000, adeca cincispredece milioane, acést'a noi o vom probá din isvóre autentice, din carti scrise de autori celebri si vrednici de tóta credinti'a.

Sunt multi barbati forte devotati studiului etnograficu, si carora le-a placutu se scrie si despre poporul romanu; si tacéndu pe cei malitiosi si de rea credintia, cari, cum sunt cei dela press'a magiara, gréca si unii nemti, cum este Sultzer si altii, cari candu li se dá ocasiune se atinga ceva despre Romani, nu potu in chipu onestu se se esprime, decâtu numai batjocorindu, si injurandu, aratandu prin acést'a cresterea cea prósta si mojícesca. — Ceialalti, dicu le-au placutu, si ceea ce au scrisu pentru Romani, au scrisu binisioru, dar' nu destulu, nu totu cátu este cunoscutu, si acést'a nu din rea credintia, ci mai vertosu din nesciúntia si din rele informatiuni, forá a fi incredintiati de adevéru, prin esperintia. Acestia sunt:

1. Dlu Cesar Boliac, carele in „Trompet'a Carpatiloru“ din 5/17. si 12/24. Augustu 1873. Nr. 1078 si 1079 dice: cá Romanii sunt:

1) In Romania libera	5.000,000
2) In Austria	4.000,000
3) In Turcia	3.000,000

Sum'a 12.000,000

Pana aci esactu si fórte bine, dar' d-lui omise o multime de Romani din alte tieri, càci nu pomenesce nimicu de Romanii din

a) Russia (Basarabia rusa, Herson si Harcov)	1.500,000
b) Vlachie din Serbia unde sunt peste	600,000
c) Romanii din Greci'a libera si insulele Egee	800,000
d) Valonii din Belgia 100,000, Valachii Reto-Romani	

si Ladinii din Elvetia 150,000, cari mai facu 250,000

Sum'a 3,150,000

care adaugata la cea de sus 12.000,000

ar face peste totu 15.150,000

2. Nu primescu nici ce dice Dlu Marsilliac, carele in statistic'a pusa in Diurnalulu seu de Bucuresci din 31. Augustu 1871, arata populiatiunea romana in urmatoriulu chipu:

a) In Romania libera	5.000,600
b) In Austria	3.068,216
c) In Turcia	1.500,000
d) In Russia	1.000,000
e) Risipita prin alte parti (dar nu spune pe unde)	200,000

Sum'a 10.768,816

3. Nu afirmu ceea ce dice diurnalulu „La Republique Française“ càci scrietoriulu articolului „Revue des sciences hystoriques,“ in nru. din 3. Octobre 1874, in paragr. LXXXV. intitulatu „Les Roumains

leur origine, leur langue, leur repartition ethnographique“ in art. VI. clasifica pe toti Romanii in modulu urmatoriu :

a) În Romania libera	4.300,000
b) În Besarabia rusa	600,000
c) În Transilvania	1.380,000
d) În Bucovina	235,000
e) În Ungaria	1.460,000
f) În Serbia	260,000
g) În Dobrogia si Bulgaria	150,000
h) În Macedonia, Tesalia, Epiru, Tracia si Albania	500,000
Suma	8.885,000

Acestu articlu mai mentionéza si de Romanii numiti *Valoni* in Belgia, si de Reto-Romanii si Ladinii din Elvetia, a caroru principalu cantonu este *Grisons* (Graubünden) cu cetatile Slantz, Tussis si Coire, si că acestu cantonu este locuitu numai de Romani, numiti Valachi, dintre cari, negutiatorii elvetieni sunt cei mai avuti si mai de frunte.

Acesti Romani séu Valachi si-au scóle in tóte comunele, si literatur'a loru, cartile tóte scrise in limb'a romana, au 5 gimnasie mici, doue colegie si o academia in limb'a romana. Asemenea sunt Romani si in Tirolu intr'unu cantonu intregu. Articolulu citatu nu ne spune si numerulu populatiunei romane de acolo, dar' din alte izvóre ne-amu incredintiatu, că acestia sunt in numeru de 250.000 (Vedi „Romanulu“ din 27. Septembrie 1873). Fetele Romaniloru de aici invetia la scóla carte, multe trecu cursurile gimnasiali, liceale si academice, decidendu-se mai alesu la studiulu de medicina, asia in câtu la cursulu de medicina si chirurgie in toti anii sunt 40—50 romane si totu atâtea ruse. Pe acestea le-a confundatia diariulu nostru „Romanulu“ din 1873, candu a cititu că in academia la cursulu de medicina invetia multe fete ruse si romane, socotindu acestu diariu că fetele romane sunt din romane dela Dunare, pe candu ele erau romane din Elvetia. Dar „Republique francaise“ nu vorbesce nici de Romanii din iusulele Egee, pe candu este bine sciutu, că acolo populatiunea este romana.

III.

Au fost, si pana astadi sunt multi barbati luminati si buni, cari inspirati de spiritulu adevéruului, avura placerea sè se ocupe cu etnologi'a, séu descrierea diferiteloru soiuri de popóre, de a loru moravuri, datini, cultura etc., si ale carora opere merita tóta atentiunea. Asia acum de curendu a aparutu la lumina o carte in limb'a germana, pentru Romani fórte interesanta, sub titlulu „*Rumänien, Land und Volk,*“ adeca *Romania, tíer'a si poporulu*, scrisa de d. *Henke Rudolf*, tiparita in Lipsca, 1877, cu o carta a Romaniei, in 358 pagine, litere garmond. Acésta opera a d-lui Henke cunósce Romania si pe Romani, in privinti'a geografica, istorica, statistica si etnografica dela inceputulu loru, si treptatu cu de amenuntulu pana in timpurile presente, ii-descrie mai bine decâtu streinii, câti au scrisu despre Romani pana acum.

Cartea e impartita in două parti. Partea prima tratéza despre relatiunile geografice, istorice, statistice si etnografice ale tieriei. Er partea a dou'a cuprinde suvenirile de caletoria ale autorului, carele a petrecutu unu timpu de peste trei ani in Romani'a, si lucrurile aretate in carte-i le-naréza dupa propri'a sa esperientia, mai folosindu-se si de nisce isvóre autentice. Totu in partea prima a cartii sale dlu Henke publica si unu resumatu din istori'a Romaniei, incependu dela anul 350 inainte de Cristu si pana astadi. Asemenea publica elu schitie statistice despre administratia, finantie, armata, institute de crestere, invetiamentu publicu, asiedieminte de binefacere, s. a. si apoi se esprima in urmatorii termeni :

Numerulu totalu alu Romaniloru, pe câtu se pôte face o constatare aprosimativa, se urca la 10.000,000 si anume :

1. In Romani'a libera	4.293,000
2. In Ungaria	1.110,000
3. In Transilvani'a	1.500,000
4. In Bucovin'a	222,000
5. In alte provincii austriace	200,000
6. In provinciile Turciei	1.470,000
7. In Rusi'a	1.000,000
8. In Serbi'a	130,000
6. In alte tieri (in cari?)	175,000

Suma 10.000,000*

D. Henke nu vorbesce nimic'a si de Romanii cei multi din Grecia libera si de prin insulele Egee, cari facu unu numeru celu pucinu de 750,000. Nici de cei din Belgi'a, Elveti'a si Tirolu, cari éra se urca la sum'a de 250,000. Si cu chipulu acest'a de peste totu loculu, mai scadiendu, de unde mai multi, de unde mai pucini, din unele locuri pe toti, facendu-ii precum sunt cei din Greci'a; peste totu, d. Henke ne pagubesce cu prea mare suma de 4—5 milióné.

Si respectabilulu nostru amicu d. Frideric Damé, directorele diarelui francesu „l'Orient“ a publicatu in fói'a sa din 3 (15) si 5 (17) Iulie curentu, Nr. 32 si 34, unu scurtu detaiù statisticu despre Romani, cari pentru luptele ce le-au seversitu in profitulu civilisatiunei si a credintiei europeniloru ce au intr'insii, pentru numerulu loru, pentru progresulu, ce ei l'au facutu, si mai alesu pentru simpathi'a meritata, pe care diplomati'a le-a acordat'o, ocupa fora indoiéla primulu rangu intre popórele crestine ale Europei orientale. D. Fr. Damé, precum se vede, urmandu repartitiunei facute de d. profesoru N. Balasiescu in notele sale statistice publicate acum trei ani trecuti, despre toti Romanii in genere si in parte; càci si D. Damé, imparte pré firesce pe Romani in două ramuri principale, 1) in *Romanii despre Nordu*, si 2) in *Romanii despre Sudu* :

Cei d'antaiu ocupa vastulu teritoriu dela nordulu Dunarei, cuprisu intre Nistru, Dunare si Tisa (Daci'a Traiana, in care sunt proviinciile, cu vechile loru numiri : *Romania mare si cea mica, Moldavia, Besarabi'a pana in Dnistru, Bucovina, Transilvania, Banatulu*

temesianu, Ungaria cu Maramuresiulu). Alu doilea cei din Dacia Aureliana se intindu peste totu teritoriulu peninsului balcanice, in Turci'a européna, dela Dunare incependu spre sudu in provinciile: *Dobrogea*, Bulgari'a pana in marginea Serbiei apoi in interiorulu Turciei europene, in provinciile: *Macedonia, Tracia, Tesalia, Epirulu* si *Albani'a*, precum si prin tóta invécinat'a *Grecia* si cu insulele *Egee*.

Éta cifrele statistice pe cari d. Damé ni le dà despre toti Romanii. I. Romanii dela Nord. (*Daci'a Traiana*).

a) Romanii din Romania libera afara de ovrei si alte nationalitati straine	5.700,000
b) Romanii din monarchi'a austriaca	3.500,000
c) Romanii din Besarabia rusésca	800,000
	10.000,000

Nota autorului uita se adauga si pe cei din guvernele *Herson* si *Harcov*, cari mai facu 700,000

Uita pe Romanii din Belgia si pe cei din Elvetia, cari érași mai insemnéza unu numeru de 250,000

Peste totu 10.950,000

II. Romanii dela Sud, séu de a drépt'a Dunarei érași se impartu in dóue categorii:

a) Cei din proviinciile dunarene: *Dobrogea* si *Bulgaria*, adeca vilaietulu Dunarei pana la marginea Serbiei, cari locu-escu in 150 de orasie si sate populate numai de Romani cu unu numeru celu pucinu de 200,000

b) Cei din interiorulu Turciei europene, locuindu cinci provincii: *Macedoni'a, Traci'a, Tesali'a, Epirulu* si diumetate *Albani'a*, cu o populatiune curatu romana, numiti *Macedo-Romani*, Cutzo-Vlachi séu si Tientiari 2.800,000

In Turci'a 3.000,000

Mai adauga si pe cei dela Nordu 10.950,000

Suma 13.950,000

Dar aici nu s'a pusu Romanii din Serbia, celu pucinu in suma de 600,000

Nici cei din Grecia libera si insulele Egee, érași in suma de 700,000

Suma totala a Romaniloru: 15.250,000

IV.

In articulu precedentu alu acestui tractatu amă disu, cà au fost, si pana astadi sunt multi barbati invetiati, insufleti de spiritulu curiositătii, prin urmare amatori de a cercetá si a cunósce adevératulu numeru alu diferiteloru popóre de pe pamentu; si pentru a-si satisface acea nobila placere, unii din trensii intreprindu caletorii grele prin tieri indepartate, prin provincie necultivate, incercandu cele mai aspre dificultàti spre a-si puté ajunge laudabilulu loru scopu. Acesti caletori, barbati eminenti, si in feliulu loru autoritàti celebre, carii fiindu ómeni onesti, si lucrurile pe acolo vediendu-le cu proprii loru ochi, dupa ce

se întorc a casa ca martori oculari și dau la lumina pretioasele lor observări etnografice cu atât a scrupulositate culese, a caror opere apoi, lumii cei însetate de Asia își vor găsi sigure, și servește de bază pentru scrierea unei istorii autentice a acelor popoare și locuri, pe cari ei le-au vădit.

Asemenea bărbați renumiți au fost și sunt nu puțini, cari interesându-se, au scris, și până azi bine scriu pentru Romani, arătându-le numărul și locurile pe unde sunt ei asediați și respinși, nu numai în Europa, unde sunt ei la 15 milioane, dar și mai găsesc și prin Asia, pe toată marginea orientală a mării negre și a celei mediterane; pe la Smirna și de acolo în diosul pe malul mării până la Jafa și Gaza și înainte până în Africa. La Egipt în Alexandria, într-o mahală sunt mai totu Romani; asemenea pe marginile Nilului și ale mării sunt multe comune romane.

D. Nicolae Georgiade, romanul din Alexandria, negustoriu cu bună stare și cu câți-va înși, înainte de câți-va ani, veni la București cu petiție către guvernul român, cerându-se li-se dea un agent diplomat acolo, carele se-și mai apere de așupriri ce li se fac de guvernul local din Egipt. Martorul pentru Romanii din părțile acelea este D. Dimitrie Stoieneșcu, stenografu la Senatu, carele în caletoriile sale prin acele locuri a găsit pe menționații Romani prin satele arătate din Asia și Africa, precum și tânguirea cetățenului roman din Egipt Nicolae Georgiade, o auzi din gură a aceluia. — Nu fără cuvență a fost în senatu împinerea ce d. Cogălniceanu o făcu în 26. februarie a. c. pentru suprimarea agentului comercial din Varna; căci Dsa primii, nu a se suprima postul aceluia agent, ci a se strămăta „postul lui din Varna la Salonic, unde sunt o multime de Romani, adevărat în Macedoniă, în Tessaliă și Epiru, și unde, fiindcă Grecia, care combate rău romanismul, avându-și agenții ei, cari joacă un rol foarte activ în asta privință, este bine că și Romanii să se aibă un om, (ba și doi n'ar strică în Salonic și la Bitolia), nu că se facă polemici și propagandă*) dar că se ne întrețină și pe noi Romanii despre cele ce se fac pe acolo în privința Romanilor.“

Prof. Nifon Balasiescu.

*) Propagandă?! Mi se pare că acestu cuvență „propagandă“ aici nu și-are locul. Se cercetăm. — Ce va se dica propagandă, pe care o auzim Asia de desu citându-se? Propagandă este silința ce o pune, acțiunea ce o face cineva, cu scopu de a lăți o opinie, de a întinde o doctrină orecare, fie aceea politică, fie religioasă ori național-politică. Acum ce felu de propagandă ar face un romanul învețiat între alți romani mai neînvețiați; fie acelu romanul agentu, profesoru, preotu, veri-ce? Ar face elu propagandă politică? nu-lu credu atât de simplu. — Ar face propagandă religioasă? nici acest'a nu o credu, căci nu-și are rațiunea. Dar poate ar face propagandă națională romană; acest'a se poate. Dar orec asemenea propagandă, pe care un romanul, patriotu bunu, fie elu agentu diplomat, fie dascalu, fie preotu, o ar face confratiloru săi romani, îndemnându-i, însufletându-i

si invetiandu-i cá se fia romani buni, patrioti adeverati, nationalisti zelosi, ba infocati pana la fanaticismu pentru natiunea, patri'a si limb'a loru stramosiésca, dupa cum sunt unгурii si grecii pentru magiarismulu si grecismulu loru: totu asia aperandu-si si ei, romanii romanismulu, nationalitatea si limba loru romana in baserica si scóla, cá si religiunea; aici intrebu eu, rugandu-ve se-mi raspundeti seriosu: acésta invetiatura, indemnare si atitiare ce o face acestu bunu romanu catra confratii sei romani, la conservarea celoru mai sacre ale nationalitáti sale, acést'a propaganda se chiama? nu, nici de cum. — Acésta nu e propaganda, ci din contra, este o detoria santa, pe care o are fiecare romanu, fia elu agentu, invetiatoriu, preotu, datoría impusa fie caruia se o implinésca catra consangenií sei cu cea mai mare scrupulositate, nelasandu nici o ocaziune se tréca, fara cá acestu deregatoriu alu natiunei se nu si-faca detori'a sa, invetiandu si indemnandu pe confratii sei a tiené tare la limb'a loru nationala, cá la celu mai pretiosu odoru moscenu dela mosi de stramosii sei. Si acel'a, care nu ar' tiené la nationalitatea si limb'a sa nationala de cea mai mare dogma a credintiei sale, care sè se invetie in baserica si scóla, (I. Corint. C. IV. v. 19), unu asemenea renegatu séu mai bine lepadatu, gunoiu alu societáti, unulu cá acel'a anatema, afurisitu si departatu se fia de tóta impartasirea celoru credintiosi si buni nationalisti. — Nu, iubitoru, acesti servitori ai poporului, functiunari ai altariului natiunei sale, profesori, preoti de tóta trépt'a, invetiandu pe poporu datoriele sale, intarindu-lu si spriginindu-lu in nationalitatea sa, indemnandu-lu se fuga, ferindu-se de nationalitatile straine, cari cu in-sielatoria cauta se-lu amagésca, se-lu corumpa, si abatédu-lu dela adeverat'a vechi'a sa nationalitate, se-lu pérda (cum face Apostolulu Margaritu, profesorulu romanu din Macedoni'a, carele implinindu-si detoriile sale cá bunu Apostolu alu natiunei sale, a patimitu si pana adi patimesce cele mai aspre persecutiuni din partea grecilor, cari cérca tóte chipurile, cum prin scóle grecesci se greciseze pe romani, si elu are curagiulu se le stea in contra). — Nu, acestia nu facu propaganda, ci si-implinescu detori'a loru cea santa, pe care ei déca nu voru implini-o. (Oh! si de acestia suntu multi), unii ca acestia ar' trebui sè se scóta, sè se dea afara din servitiu, ca nisce netreb-nici, ba vatamatori societáti nationale; — ce propaganda facu unгурii printre romanii din Ungaria si Transilvania, voindu cu sil'a pe acesti'a se-i magiariseze, si iarasi propaganda facu grecii in provinciile romane din interiorulu Turciei, Macedoni'a, Tessali'a, Epiru, Albani'a si Traci'a, unde prin episcopii si metropolitii greci, cu ajutoriulu functiunariloru turci, fácu cu sil'a scóle prin tóte comunele curatu romane, aducédu dascalii greci dela Aten'a si Jonina, cari nesciundu nici o vorba romanésca silescu pe baieti si fete de romanu a invetiá carte grecésca, si numai grecesce, neiertandu copiiloru de romanu nici macar' a vorbi, neci ei între ei romanesce, sub cea mai mare pedépsa, ci numai grecesce; ba nici a casa mergédu, fratii între densii cu surorile, n'au voia se vorbésca decátu numai grecesce, fia eátu de reu, numai grecesce se fia, ér nu romanesce, limb'a acea

prósta sí mojićesca romanésca. — Acést'a e adeverata propaganda, cu care grecii cei asia de pucini la numeru, prin scóle, cá intr'altu chipu nu potu, vréu pe toti Romanii din Turcia se-i desnacionalizeze, si se-i grecésca si cu chipulu acést'a, ei, cei asia de pucini la numeru, vreau numerulu loru se-lu marésca. — Se nu ne miramu dar cá greciloru nu le place de locu, cá face cineva etnografi'a Romaniloru; asia la articulu ce D. Damé 'lu dede in foia s'a L'Orient si in Nr. 33. 34. si 38. aratandu numerulu Romaniloru din Turcia, fóia grecésca „Silogon“ s'a suparatu fórte tare, incriminandu pe D. Damé pentru ce a aretatu adeverulu, negându dis'a fóia grecésca numerulu Romaniloru macedoneni, sciuti de tóta lumea, si dicéndu, cá nimenea nu vorbesce nicariri de romanii-macedoneni. Ati auditu, fratiloru romani-macedoneni, ce dicu grecii de voi, cá adeca voi nu esistati pe faci'a pamentului, cá voi aproape 2.000,000 de romani, cunoscuti de tóta lumea, cá voi nu mai sunteti romani, in mosi'a vóstra, in pamentulu vostru, in tier'a vóstra, moscenita dela mosii si stramosii vostri, pamentu locuitu de 2000 ani, si voi acumú, nu sciú pentru ce dragoste si placere a greciloru, nu mai sunteti romani, ci greci, cáci de voi de macedo-romani nu se mai pomenesce nicairi prin istorii. Primiti voi acésta defaimare, acésta batjocura, suferiti voi acésta calumnia, pe care grecii vreau se vi-o aduca, unui poporu atátu de renumitu din vechime, si carele numera astadi milioane din fii sei cei plini de viétia si de sperantia pentru viitoriu, risipiti, cá cei mai mari negociatori in tóte partile pamentului. Nu credu.

CCO Cluj Central University Library Cluj

Insemnari folositorie.

Seméntia de inu, turta de inu. Ambele sunt bune de intrebuintiatu, unde avemu lipsa de *cataplasme muietóre*, d. e. la intariri inflamatóre, la dureri si spasmi interni. Punemu intr'o tigaie seméntia de inu cu musietiélú si ceva apa, o inferbentámu, punemu cirulu grosu intr'o panzatura si-lu asiediámu catu se póte suferi de caldu pe partea patiminda; dupa-ce cataplasma si-a pierdutú caldur'a, trebe inoita. Din seméntia de inu se póte face si teu (beutura) vindecatóre, daca vomu ferbe intr'o olcica de apa o lingura de seméntia de inu nesdrobita si vomu adauge, pentru mai bunu gustu, cateva picaturi de lamáie. Acestu teu este bunu contr'a *tusei séci*, *a tusei cu sánge*, *a coliceloru*, mai vertosu la *dureri de rerunchi*, la *urínu ardietoriu* etc.

Musítaru, hrénu, piperiu. Musítarulu si hrénulu servescu mai cu sama pentru prepararea implastrului (Pflaster) de musítariu si hrénu, care e unu fórte bunu midilocu la *dureri mari de capu*, *de dinti*, la *ametiéli*, la *vuetulu de urechi*, la *spasmi de peptu si de stomacu*, la *resuflári grele*, la *dureri de fóle si de síele*. In anumite casuri, cum in *casuri de apoplezia (guta) si astupári in peptu*, acestu implastru póte se mantue viéti'a. Se gatesce in modulu urmatoru: 2 loti seméntia de musítariu se piséza maruntu, mastecámu o lingura de hrénu rasu, totu-atátu aluatu si pucinu otietu, astu-modu cá totulú

se devina o massa de implastru. Intindemu acésta massa pe unu petecu de pânza câtu palma, o punemu pe partea suferinda ori in apropiarea ei si o lasâmu asiá 15 minute; apoi o luâmu si frecâmu locul incetisioru cu unu postavu duru. Daca se nascu inflamâri si dureri, celu mai bunu midilocu alinatoriu este a pune smântâna dulce ori untu nesaratu. — *Piperiulu* este midilocu bunu de *intarirea stomacului* dara nu pisatu, câci atunci pré intarita. A inghîtî in tóta diminéti'a pe nemancate 6—8 fire intregi de piperiu si a continuá acést'a mai multe septemâni, este o buna cura pentru *intarirea stomacului*, pentru *imultîrea poftei de mancare* cum si in contr'a *vénturiloru din intru, a mucositâti de stomacu* etc.

Urluiéla de ovésu, orzu curatîtu séu arpacasiu. Ferbemu séu din urluiél'a de ovesu séu din arpacasiu unu ciru séu decoptu subtîre, care va fi o medicina fôrte buna contr'a *tusei, urdinârii (diarelei)* si in casuri de *urinare grea, durerósa*. Mai e buna asta fluiditate si pentru clistire antispasmodice (adica pentru alinare de dureri cu spasmi).

Clistirulu tienenduse intre midilócele cele mai insemnate, nu trebe se lipsésca din nici o casa. Pentru folosirea clistirului luâmu de comunu 2 linguri de urluiéla (macinéla) de ovesu ori orzu (arpacasiu), ori seméntia de inu, si totu atâte flori de musietielu ori de socu. Ferbemu aceste lucruri intr'o cantitate amesurata de apa si adaugemu in urma 2—3 linguritie de oleu de inu ori de lemnu si 2 linguritie mici de sare. La copii mici luâmu tóte numai pe jumetate si in locu de sare punemu atátu zacharu. Aplicarea se face firesce mai bine prin sâring'a séu pump'a adica masîn'a de clistiru (Klystierspritze); in lips'a acestei-a inse se póte si prin o besîca de vita cornuta ori de porcu, in care asiedîamu bine o tieve subtîre, rotunda, neteda, la verfu cevasi muchîata. Fluiditatea se nu fia mai calda decâtu laptele de curéndu mulsu. Mai nainte de folosire, aerulu d'asupr'a apei se se scóta totu-deun'a din tieve, asiá cá se nu intre, decâtu fluiditatea. Luarea clistirului se face asiá, ca bolnavulu se culca pe partea drépta, tievea pumpei ori besîcei se unge cu oleu si se véra incetisioru in matiu pana 1—2 policari; cu mân'a sténga tienemu masîn'a ori besîc'a, era cu cea drépta apasâmu incetisioru pump'a. Midiloculu acést'a este unulu din cele mai sigure si mai binefacátore; câci nu póte nici cându se strice, ci ajuta, ori celu puçinu aduce usiorintia in tóte bólele. Cu deosebire bune serviciu face la *morburi de prunci*, unde de multe ori nu se mai cere nimic'a alt'a. Folosesece, cu deosebire la *spasmi*, la *incuiatu* si la urmâriile acestor'a la *colica, vomare multa, dureri de spinare* si la inceputulu *friguriloru grele*, nu se póte din destulu apretiu.

Untura de iepure. Se póte vindecá cu ea *degeratur'a*, daca pela inceputulu iernii frecâmu cu ea pârtile degerate diminéti'a si sér'a, éra preste nópte le acoperimu cu ea. Untur'a de iepure are o putere propria vindecátore, si este buna chiaru si in contr'a *gusîloru*, daca frecamu cu ea grumadiulu intregu, si continuâmu acésta procedura timpu mai indelungatu.

Tipografi'a eredei de Closius in Sabiiu.

acitiare (izgatás) in acesteá síre nevinovate si cugetandu a face bune-servicii natiei s'ale a trasu asupr'a nóstra bene-voitórea luare aménte a Procurorului (fiscalului) regescu din Sabíu, care apoi din 30 síre de scrisóre ni-au facutu trei pâri de odata; — din acesteá: antai'a s'a judecatu in partea nóstra, mantuindu-ne de cautiune, — a dou'a contr'a nóstra, judecandu-ne la cheltuelele pârei si inca 50 fl. in cassa seraciloru din Sabíu (cá si cum nu asiú fi si eu destulu de seracu!), — er' a trei'a — cea mai grea — acum ne sta inainte, si atérna dela sentiulu de dreptate a Juratíloru din Sabíu cá se ne mantuésca séu se ne osendésca. — Ei bene, cu acesteá amu fi impacati, cà-ci: *noi lege avemu si dupa legea nóstra cauta se perimu!* Totusiú nu ne potemu impaca neci noi cu cev'a, si adeva: Se facu adunari pentru de a se cascigá poporulu in partea pagániloru si in acelea se traesce si prea maresce totu ce e turcescu si se batjocuresce si oséndesce totu ce e romanescu, — se serbatoresce si luminéza pentru vecinicii dusímáni ai tierei nóstre, — se spargu ferestrele Romaniloru, pentru ca acesti'a nu 'nebunescu de odata cu nesocotitii preteni ai Turciloru. . . . Si intre ungurii iubitori de dreptate, nu se afla neci unu Baronu care se traga luarea-amente a celoru dela tribunalulu (scaunulu) judecatorescu, — ma chiar' si lucrările de inarmare si resculare a Secuiloru, pregatite cu scopulu invederatu de a trece graniti'a si a prada Romani'a, chiar' numai de dragulu Turcului, cu totii se sílescu a le coperi, ba inca unii nerusínati, *mintiendu in contr'a nóstra*, dicu ca diecile de mii de arme si sutele de mii de caciule turcesci, impuşcaturi si alte unelte de bataia, au fostu menite pentru ostirea Romaniéi, care a' fi avutu gândulu se se imbrace turcesce si asié cu viclesiugu se strabata in Turciei, cá si cum acésta ostire brava nu ar' fi harnica a da pieptu cu Turculu si asié cu faci'a deschisa. — In tote acesteá, — precum si in tote batjocurele si bârfelele redicate contr'a Romaniloru prin tote gazetele unguresci, — se nu se afle óre neci o scânteia, care se fia in stare de a acitia in anime ur'a si nein-tielgerea intre fii acestei tiere — incarcate de detorie.

Dummediu se ajute Dreptatíei!

er'

Pre noi se ne ferésca de mai rev!

Luminézà-te si vei fi!

 Chiar' acum au esítu de sub tipariu:

CATECHESE pentru pruncii scolari din scólele elementare poporale, scrise de P. O. D. Titu Budu Concipistu episcopescu, V. Notariu si Assesoru Consistorialu. P. O. D. Scrietoriu-Editoriu alu „*Concordantie biblice reale*“ a facutu mare serviciu Catechetíloru si Invetiatoriloru dela scólele elementare poporale de ambe confesiunile, prin scrierea si edarea acestoru Catechese in care esplica in o limba atatu de usioara Catechismulu combinatu cu Istori'a biblica a ambeloru asie-diemente. — D'reptu-ace'a tragemu atentiunea tuturoru Catechetíloru si Invetiatoriloru asupr'a acestui manualu de Catechese, care le va sierbí de mare ajutoriu in propunerea relegiunei la prunci scolari si de care nu se potú lipsí — fiendu unicu in limb'a romana. Se pote procurá dela susu-numitulu Scrietoriu-Editoriu si dela Redactiunea acestei foie cu pretiulu de 1 fl. 50 cr. v. a. esemplariulu. La 10 esemplare unulu gratis.

Amicul Poporului. Calendarul pre anul 1878 de Visarionu Romanu — Anulu XVIII. — Cuprinsulu acestei Calendaru este foarte interesantu — că totu deun'a. *Intr' altele aduce:* Cursulu căiloru ferate, Calendaru postalul, serviciulu telegraficu, mersulu diligentiiloru, despre timbre, târgurile, valoarea cuponiloru; — mai departe: Astrucații, istori'a unei nenorociri, — despre temperamente, — despre însemnatatea testamentelor, — cazacii, — ostasii turci, — legea de usura, — clasificarea pamenturiloru dupa plante, — cum are se fia unu celariu bunu? — îngrasierea porciloru, — inimizii albinelor, — tabel'a pentru poterea încoltitoria, — periodulu vegetatiunei si greutatea de midilocu a celoru mai principale plante agricole, — mediculu de casa, — poesii, — torpilele, — notitie economice, — margaritare, — posne, — anuciuri; — si in urma iconele: ategarda de cazaci la pânda, matrozi turci, angagiari de basibozuci, recruti turci plecându in Asi'a, prinsoneri bulgari in Ruscicu, basibozucu, o torpila esplodandu. — *Se pote procurá dela Redactiunea acestei foie, in locu cu 50 cr., er' tramsu pre posta cu 55 cr. esemplariulu. La 10 esemplare unulu gratis.*

Calendarul bunului econum pe anulul 1878 întocmit de *D. Comșa și Eugen Brote*. Cu mai multe ilustrațiuni intercalate in tect. Cuprinsul, interesantu că si in Calendarul de pe anul 1877, este urmatoriulu:

Stan Bolovan, poveste. **Todor și Mărina**. **Istoria Suferinței**. **Poesii:** Resbunarea lui Statu-Palmă — A mea Domnie — Semănătorii — Taci . . . — Rodica — La icoana sfântului Petru. (Pote remanea afara din Calendarul! Red. C. S. R.). — Cântece populare — Unde-aș merge . . . — După bătae. **Femeia economului român**. **Economia câmpului:** Escrementele omenesi — Varul — Compostul — Mașina de semănat — Cultura cartofilor — Prepararea nutrețului înăcrit — Secerișul — Timpul încolțirii și vegetatiunei la diversele plante agricole — Volumul diverselor nutrețuri — Greutatea corpurilor mai îndatinate — Greutatea fructelor și semănțelor mai îndatinate. **Economia vitelor:** Tractarea epelor înainte și după fătare — Diversele nutrețuri — Îngrășarea porcilor — Căpiarea — Cât timp poartă animalele agricole? **Pomăritul:** Altoirea in coaje — Palmeta — Facerea gropilor — Frăgarul sau dudul — Cum să se culegă poamele? — Uneltele necesare la cules — Prepararea licitarului. **Vieritul:** Înlocuirea vițelor perite — Vițele cultivate in cordoane — Teascurile și tescuirea. **Stupăritul:** Împărțirea lucrului la albine — Răsboiul trântorilor. **Legumăritul:** Despre împărțirea grădinei de legumi — Rigolarea — Sobolul. **Mătăsăritul:** Torsul gogoșelor — Firul de mătasă. **Mijloace in contra unor primejdii grabnice la oameni**. **Măsurile noue:** Raportul între măsurile noue și vechi — Tabelă pentru preschimbarea prețului după măsurile vechi și noue. **Posta:** Posta de epistole — Posta de pachete — Corespondența telegrafică. **Timbre:** Tabele de interese. **Literatura română agricolă**. **Varietăți**. **Anecdote**. **Anuciuri**.

Se afla de vândare la Redactiunea acestei foie, in locu cu 45 cr., er' tramsu pre posta cu 50 cr. v. a. La 10 esemplare unulu gratis.

Calendarul pre 1878 — Anulu LXXXVI. — întocmitu pe gradurile si clim'a marelui Principatu alu Ardealului si a altoru tieri învecinate. Pretiulu unui esemplariu tramsu pe posta e 27 cr. v. a.

Predicatoriulu Sateanului Romanu nru 10

a întârdiatu, pentru ca Tipografi'a diecesana in care se tiparesce, a fostu foarte ocupata in lun'a trecuta. Se va tramite inse pana la 18/30 octomvre, împreuna cu nrulu 11. Pana atunci suntu rogati *prenumerantii* că se fia cu buna aseptare.

Detorisii suntu rogati se platésca!